

LEPOTE NAŠE ZEMLJE

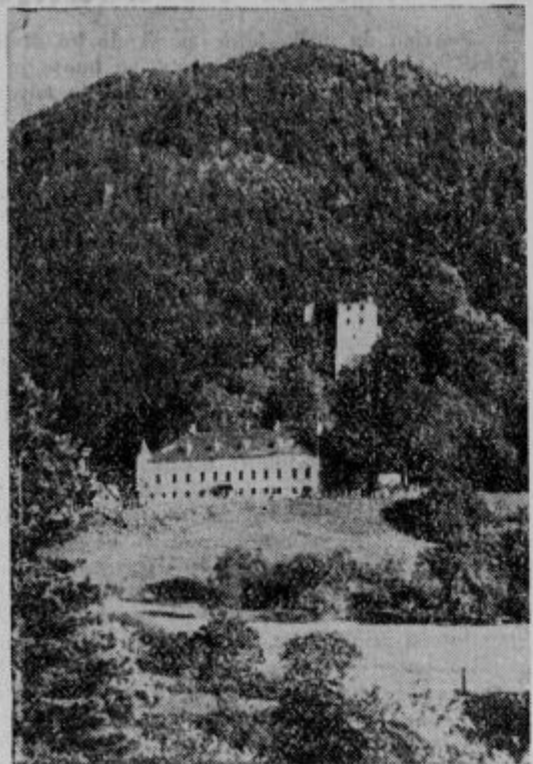
Eden izmed spomenikov naše preteklosti

Grad Puchenstein nad Dravogradom

Slovenjgradec, septembra 1932.

V divni dravski dolini blizu nekdanje koroške meje se dviga ob desnem bregu Drave ponosen grad Puchenstein, javnosti znan po dražbi starinskih dragocenosti, ki se je vršila letos meseca avgusta, in zbujala pozornost radi lepih uspehov, ki pridejo v korist upnikom zadnje lastnice Puchensteina, Melite Feldman iz starega rodu baronov Kometer. Nad graščino sredi zelenega gozda pričajo starodavne razvaline davnih časov, ko je še cvelo viteštvo in s svojimi trdnjavami obvladovalo ceste in vode in s tem tudi trgovski promet, ki se je razvijal po teh dolinah. Marsikak neprostovoljen davek so morali trgovci odšteti mogočnim gospodom graščine Puchenstein. Graščina Puchenstein se pojavi v zgodovinskih listinah že v letu 1304 in je bil takrat njen lastnik Dietrich Puchensteinski. Koncem 14. stoletja je prešla graščina v roke Niklasa Golla Puchensteinskega, ki se je zavezal, da pride v slučaju prodaje puchensteinske trdnjave v roke Hermana grofa Celjskega. Vendar nastopa že začetkom 15. stoletja kot lastnik neki Geisrueck, ki je dobil Puchenstein za vojne zasluge. Imenovali so se Freiherren von Puchenstein. Sredi 17. stoletja pa do leta 1745 je bil Puchenstein v rokah rodbine Kessler, od katere je kupil 3. junija 1745 posestvo Wolf Siegmund Freiherr von Jabornegg. V letih 1749 do 1807 se pojavi kot lastnik Jožef pl. Mossmüller in za njim rodbina baronov Kemeter (Kometer).

Novo graščina pod razvalinami starega Puchensteina, ki ga je razdril požar, izvira iz 18. stoletja ter je bila obnovljena, prezidana in dozidana leta 1899. Tudi ta graščina z lepim posestvom vred bo dobila sedaj novega lastnika, ker bo tudi Puchenstein prišel na dražbo. Zeleti bi bilo, da pride v slovensko last, še boljše pa v roke države ali banovine, ker bi najbolje služila že po svoji samotni legi za sanatorij živčno bolnih.

Grad Puchenstein v Mezi nad Dravo pri Dravogradu. Zgoraj razvaline starega gradu, spodaj novi grad, v ospredju pa je reka Drava.

Po Prlekiji

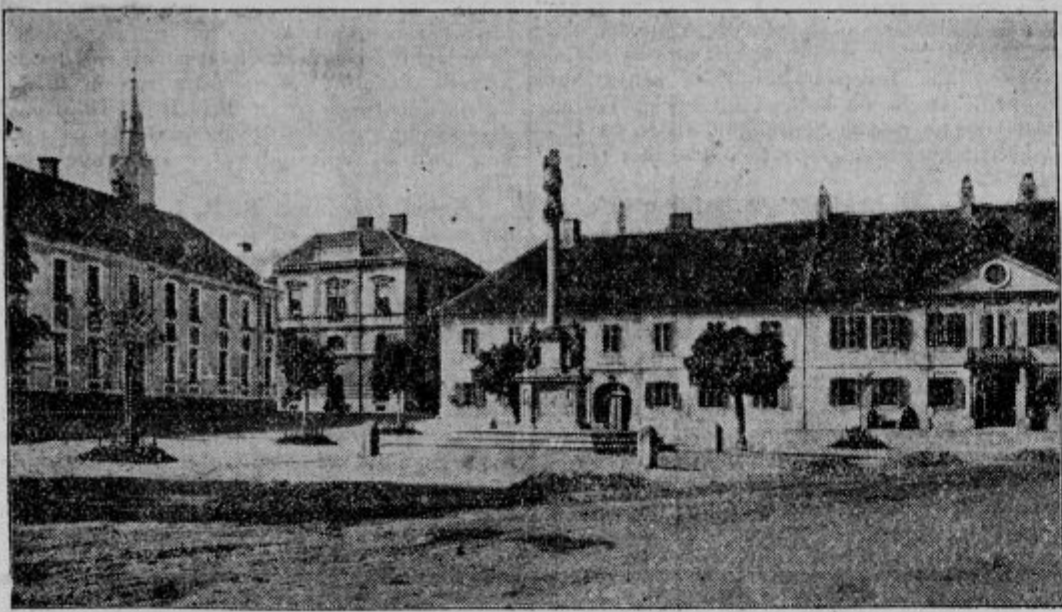
Nje kraji, šege in običaji, ljudje itd.

Pozabljena je naša Prlekija, malokdaj srečamo njeno ime v naših časopisih!

Ali sedaj te bom izročil spominu in spoznanju, Prlekija, ki si me rodila in v kateri sem pustil svojo mladost, del svojega življenja!

Prleki so eno izmed najbolj gostoljubnih ljudstev slovenske domovine. Ime so dobili po tem, ker pravijo namesto »prej« »prlec«. Znani so po svojih »pogačah« in po svojem gostoljubju. Nikdo še men-

Prlekijo in bom tam živel najmanj eno leto brez skrbi in težav. No, pa pojdimo nazaj k Mali Nedelji. Lepa vasica na hriškem je to, skoraj trg, in ponosno gleda navzdol. Ima lično cerkev in dalje od nje se vije pas vinogradov. Nič preveč se ne bom mudil pri krajih, saj je še mnogo, mnogo zanimivega v Prlekiji. Od Male Nedelje sem jo mahnil k Sv. Juriju ob Ščavnici, od tukaj k Negovi in nato v Gornjo Radgono, ki je še precej prometen kraj, obmejni

Glavni trg v Ljutomeru

da ni odšel iz Prlekije, da bi ne užival prleške gostoljubnosti. — Mnogo znamenitih mož nam je dala Prlekija: Miklošiča, Razlaga, pesnika Freuensfelda-Radinskega, kardinala Missio, Koročca, Slaviča in še mnogo, mnogo drugih. — Preveč bi jih bilo, če bi jih hotel naštetil, in vsak izmed teh je prispeval k naši kulturi in zgodovini.

Lepa je Prlekija, prava objavljena dežela, ravna, obdana od nizkih, vabeših Slovenskih gorc na eni strani, na drugi jo loči zelena Mura od Slovenske krajine. — Pojdimo malo v njeno metropolo, Ljutomer. Majhno gnezdece, a prijetno. Če prideš ob katerikoli dnevnem času do njene »kavarne« (če še je!), ne prideš vanjo, tako je zabita. Zlasti pa je zanimiv njihov »škropilni voz, popolnoma »moderni« velik sod z vodo, ki »škropi« prašne ljutomerske ulice. Tudi mestni trg je zanimiv: v ospredju stoji staro občinsko poslopje, za katero upam, da se bo v bodočih letih odelo v novo belo obleko. Prav lep je Ljutomer, miren, zvečer te ne motijo kavarniške in hotelske muzike. Ljutomerčani so sedaj meščani in se prav dobro zavedajo svojega meščanstva, oni in okoličani. Če gre na pr. kmet iz Cvena v Ljutomer, pravi: »Grem v mestole tako, kot Malonedelčani pravijo: »Grem v purgole Torej bo že res, da je mesto. Promet pa ni najboljši. Mnogi namreč, ki so prej kupovali tukaj, imajo sedaj z železnico bližje v Mursko Soboto, ki se izvrstno bogati tudi na račun Radgone. (Radversburg).

Mnogo imamo poti iz Ljutomera, da bi si lahko ogledali Prlekijo. No, pa jo mahnilo najprej proti Cezanjuveem, ki je prav lična vas, mlada fara z lepo šolo in s krasnim novim župniščem, v katerem gospodarja prižonen župnik, s katerim sem si prav dober znanec, saj sem bil nekoč njegov učenec. Prijetni spomini me večjejo na to vas, saj imam tukaj marsikaj ljubega. Nedaleč od Cezanjuveem stoji Branek, star grad. Bog ve, kaj bi znal pripovedovati in kakšne sanje sanja. Morda želi nazaj plemiškega grba, morda še hrepeni po burnih, sijajnih gostih... Zbogom, Branek! Doslužil si in sedaj sanjaj o svojem dolgem življenju, saj so spomini redko lepi! Šel sem skozi Radoslavce, rojstni kraj našega Radoslava Razlaga k Mali Nedelji, prestolici zgodovinarja Kremplja (»Dogodivščine štajerske zemlje«). Teško mi je hoditi po Prlekiji. Povsod znanci in prijatelji, ki te hočejo obdržati kar po več tednov. Kadar bom brezposeln, bom gotovo šel v

postojanka, ki jo loči samo most čez Muro od naše sosedne Avstrije. Iz Gornje Radgone sem šel v Slatino-Radence, znano zdravilišče s krasno okolico in mišnim parkom. V novjšem času so tukaj dobili tudi šolo, zidano po vseh modernih načelih. Nad vajo se kočati zelena Kapela, kjer vlada stari biseromašnik župnik Meško svoje ovčice. Od tukaj sem pešahal v Križevce in Veržej. Kdo ne pozna Veržejcev po znanih anekdotah, kako so »vlačili bika v türen«, kako so vozili »tikve« po Muric, kako so merili most itd. Vendar se neopravičeno norčujejo iz njih, kajti Veržejci so prav prebrisani in pametni ljudje.

Lepa je Prlekija, z zelenimi in mastnimi polji. Bogate so njene žetve. Ljudje so dobri. Njihovo narčje pa ni lepo, ker je polno germanizmov (türen — stolp, hamer — kladivo itd. itd.). Vendar ljubim ta dialekt, saj je moj domači in mati mi je v njem govorila in pela:

»Dere sen jaz mali bija,
te je lüšno blo!
koka sen po tleh potaka,
varva mujkico!«

Kdo ne pozna one: »Jaz sen čüja fliča peti, pa je bija kušar!« — Naravni so Prleki, nepokvarjeni, zato jih ljubim. Nič zahrbtnosti ni v njih, vedno so veseli in dobre volje. Nekoliko naduti, kako ne bi bili? Saj so bogati! Če pride lačen tujec, ga nastijo, če žejen, ga napojijo. To, kar nas vse privlači k Prlekiji, pa so njih šege in običaji. Zlasti znamenita je njihova ženitev. »gostiljanec« imenovana. Ze dolgo prej hodila po vasi dva »pozavčinc«, vabita na »gostiljanec«. S sabo nosita opleteno palico z zvonceki in čutaro vina, iz katere mora vsakdo narediti požirek. Na predvečer poroke se dekleta poslovijo od neveste, fantje pa od ženina. Ko se peljejo k poroki, nastavijo fantje zapreko, pri kateri se mora ženina otkupiti. Poroka se vrši zelo razkošno. Dolga vrsta opletenih voz pelje goste in »svaterce« (bela oblečena dekleta, nevestine družice) v cerkev. Ko pridejo iz cerkve na ženinov dom, kjer je navadno gostija, pričaka nevesto na pragu ženinova mati, ki ji da v roke kolač (hleb) kruha in nož. Z nožem prekrži hleb in ga razvoji. To naj bo znamenje bodoče dobre gospodinj. Nato pa se vrši »gostiljanec«, večkrat ves tedne. Takrat pride na mizo vae, kar premore hiša, četudi pozneje stradajo. To je naša slaba stran gostij, ker pozneje

trpijo takšni ljudje pomanjkanje. Da ne manjka pristnih prleških pogad »gibajnc« in »kvasenice«, ki so bistven del vsake gostije, je seveda razumljivo. Zalostno pa je, da pride večkrat do pretepow, ki jih povzročajo v Prlekiji in Slovenskih goricah toliko priljubljeni kralj Alkohol. Prav lepe običaje imajo tudi za božič. Ze dva dni prej prinesejo iz gozda mahu, iz katerega napravijo v kotu jaslice. Jezuščka, Marijo, ovčice ter sv. Tri kralje pa delajo navadno sami. Predbožični dan peče mati božični kolač in potice. Vae je mirno, nihče ne moti matere pri njenem delu. Zvečer pokadijo z brinjem vae prostore in jih blagoslovijo z blagoslovljeno vodo. Nato gredo v cerkev k polnočnici, ki je vedno za nje eden najbolj slovenskih trenutkov vsega leta. Na božični dan gredo dvakrat k sv. maši in se doma seveda imenito gostijo. Na mizo pride navadno gos. Vsi božični dnevi so za njih počitek. Deca se najbolj veseli tepežkanja. Takrat gredo otroci s šibami ali pa »krobočic« (spleteno iz šib, bič) po vasi in vsako hišo. Vsakogar natepejo in govoriyo: »Bog daj friško! Dosti zdravja, rac, svinj, kokoši itd., seveda tudi otrok!« Ljudje jim pa za to dajejo dinarje, jabolčne krhlje, suhe slive itd. Tudi jaz sem hodil včasih po »pametivci«, kakor jo imenujejo, in sem dobil večkrat mnogo krajcarjev in pozneje dinarjev. — Staro leto zaključijo z običajnim pijančevanjem in plesom, kakor menda povsod. Tudi pust proslavijo približno enako kakor drugi, samo da pusta ne sežo, temveč ga vržejo v vaško mlako.

Drugi veliki njihov dan je velika noč ali po njihovo »vüzemec«, ko kurijo kres in nosijo »brcemec« k blagoslovu. Nesejo ga v veliki beli košari, pokritega s snežnobelim prtom. Vsaka gospodinja se hoče takrat pokazati, zato napolni jerbas do vrha. Spominjam se, da je nekoč neka kmetica prinesla vrhan jerbas. Pod pri seveda nihče ni videl, vedeli pa smo, da je slaba gospodinja. Ko je šla iz cerkve, se je spotaknila in padla. O čudo božje, kaj vse je padlo iz jerbasa! Stari čevlji, kosi lesa, še celo majhen zglavnik! Seveda je bilo vse v smehu in vsa vas se je zbrala okoli nje. Ona pa je jadrno pobegnila in pustila vso tisto ropotijo kar na cesti. Še danes ji gledajo ljudje v jerbas, kaj nese, in od tega je že dvantaj let.

Veliki kmečki praznik pa je žetev in nato

Joža Herfort:

Siva krila

Leno, skoro zasnjano počasi je tekla zelenomodra voda. V lepih zavojih se je vila med gostim grmovjem, ko so jo pa zeleni grmi zapustili, se je raztegnila, dno ji je postalo peščeno, raztegnila se je v obsežne plitvine.

Tam po plitvinah je bilo vse živo. Drobne srebrenoboke ribice so se hodile gret na plitvine iz temnih globin. S temnomodrega neba je sijalo sonce in sipalo po rahlih valovih razkošno zlato žarkov. Od valov so žarki ušli k ribicam in vsa se lesketala in spenjala po bokih. Rahel šum, ptičja perot ali stopinja na poti in ves srebrni nebroj ribic je urno pobegnil v varne globine, pa se kmalu vrnil v tople plitvine.

Solnce se je nižalo, po poljih so širile jerebice, po večernem nebu so letele v trudnem letu jate vran in tonile v temine smrek hribov. Nad ravnino, nad polji je stala nežna, komaj razločna saporica, pa se zgubljala nad obširnim barjem. Prav od tam, kamor se je pogrezalo krvavordče žareče solnce, je priletela v počasnem, zmučenem letu velika sivokrila ptica, parkrat okrožila plitvine in se spustila na prod. Ozrla se je okoli, pa zabrodila v vodo, tiho, skoro neslišno, vendar so ribice pobegnile. Brodila je z dolgimi protastimi nogami, na pripravnem mestu pa obstala in naslonila glavo, oboroženo z velikim kljunom na telo, vrat pa vzemlasto skrčila. Ribice so se vrtnile, samo male, drob-

neubrana. Stari samci so kvakali po svoje, veliki mehurji ob ušesih so se jim napejajali, poskušali so, pa pesem ni hotela biti na noben način ubrana, ni bil še pravi čas. Utihišli so, posamezni še preizkušali svoja grla, kmalu pa je čez obširno močvaro zavladal molk. Pozdravil te je komar, ali zaklcala v trstu tukalica, se splašil samotnen ponirek, ali so zatrepetala v gostem bičju krila škorca ali trstnega drozga, čez vso pestrost je legla saporica opoldneva.

Komaj se je solnce nagnilo na večerno stran, se je dvignila čaplja in se spustila na rob močvirja. Sedaj, ko ni mogla na plitvine po ribice, ko so bile velike vode, si je iskala hrane po močvirju, hodila na njive, si tam iskala miši in hroščev, na večer pa sedala v varno zavetje barja.

Dolgonoga ptica je lagodno hodila po travi. Primeroma majhna, ne dosti večje kot kokošje telo je imelo velike, naravnost ogromne noge, brodititi mora čaplja, krila, ona velika temnosiva je zaprla, sloki vrat zvilja v obliki rčke s, glavo naslanjala pri hoji na telo in nerodno stopala. Citroninorumeni oko je mrzlo, ostro zrlo, glava je bila okrašena z belo, prelesto perjanico, res lepa je bila črnobela čapljina glava z dolgimi ozkimi bleščee belimi peresi. Vrat ji je bil spredaj bel s temnimi progami, zadaj siv. Hrbet je imela svinčenosiv z dolgim belim okrasnim perjem, prav tako so bile prsi okrašene z belim sijajem.

Pomlad je bila. Siva čaplja je imela svatovsko oblačilo. Modri Stvarnik in mati narava že poskrbijo, da so ptice lepe, da imajo prazno dostojno obleko za ženitnino.

Na robu močvirja ni bila voda pregloboka, tja je šla čaplja, stala na eni sami nozi in zamišljeno zrla v vodo. Zdaj zdaj je ušla žaba ali ribica, pa spet šla iz vode in se počasi sprehajala, pa si urejala krasno oblačilo in se ogledovala, zrcalila se v vodi, kot bi se sama sebi dopadla.

Nebeški ognjeni voz je zavil za temne ograde gora, mesec, bledi krmar je svelt. Srebrni soj so zakrile za hip temne peroti čaplje, pa omahnile v varstvo, v zavetje senc.

V srebrenem soju mesečine je oživelo bičje in mlakovo, bleda, motna luč je odevala v neštetih mokrih bilkah in listih, pa na gladini. Vse je bilo srebrno. Tu in tam je pogledala iz vode temna glava žabe in spališila in skremžila lepo okroglo luno, ki se je ogledovala v mlaki. Zabe so šle na breg ali posedale na ogromnih listih. Tiho so bile. Daleč, onkraj gostega bičja so poskušale zapeti druge, pa ni šlo. Kar je začel pevovodja s svojim debelim basom globoko, monotono pesem, za njim še tri ali štiri, vse v basu, nato so za hip pomolčale, samo za hip in zapel je ves žabji zbor. Lepo, ubrano. Smejali se mi boste, kdaj pa pojo žabe ubrano in lepo? Ne pravite mi, ne norčujte se. Sicer mi pravijo, da se razumem na glasbo še bolj kot zajec na boben, pa vendar ne morem poslušati neubranega petja!

Zabe so ubrano pele, mesec je pokojno svetil, veter je zaspal nekje v mladem lesu, skratka bil je lep večer. Pa so žabe pele s preveliko vnemo in so se zapletle, morda še niso bile vajene vse napeva ali karsibodi, prenehale so, čeprav jih ni nihče motil. Poskusile so znova, nič! Ni jim šlo. Stari štirje basisti so poskušali urediti in spraviti v sklad one s svojim visokim rega, pa ni šlo, skratka, utihnilo so. Dostikrat sem že poslušal žabji zbor, vedno se mi je porajala v takih večerih misel: Pevci po notah slabše pojo kot žabe v mlaki. Čemu? Zabe je peti sam Bog učil, ml ljudje se pa pačimo sami. Ne zamericite mi, tako mislim jaz, saj vi mislite lahko ravno narobe. To je prav tako kot z onimi, ki mi pravijo, da sem plagiat, samo zato, ker so zeleni od zavisti, sami bi radi kaj napisali, pa še opazovati ne znajo. Kar vzemimo primere žabe pa operni zbor, pa plagijate in druge junake.

(Dalje prih. nedeljo.)

ne, pičlo ped velike so bile. Ptičji vrat se je bliskovito sprožil in srebrni bok se je zablješal v dolgem kljunu. Repek je že poslednjič zamahnil, prav kot v slovo, z glavo naprej je smuknila ribica v nenasično čapljino žrelo.

Ves večer je ribarila, ko so se pa sence ptegnile in je zatrepetala na nebu večernata, se je temnokrila ptica dvignila s plitvin. Še parkrat zakrožila v večernem zraku, pa se spustila v zavetje močvar, kjer je počevala na starem brestu.

Zjutraj je bila spet na plitvinah, dokler je ni dan in njegovo vrvenje pognal v močvare barja.

Vesoljna stvarnica je oživela v pomladni pesmi, južni potniki so se vrtnili, vse je bilo veselo, vse je pelo.

Daj Vse je pelo! Žučki v travi, po drevju in grmovju ptice, v vodi pa zeleni, dolgokraki žabji zbor.

Prisluhni tudi tej pesmi, sediva ob rob močvare, kjer tko alge zelene preproge. Zbor je utihnil, vznemirila sva ga. Par skokov, nekaj pljuskov v vodo in spet je bilo mirno.

Kmalu, komaj sva se umirila, se je pokazala iz vode debela zelenorjava glava z izbuljenimi zlatrjavimi očmi. Trenutek za tem so se ojunačile še druge, spravile so se nekatere na velike liste lokvanja, druge na breg in pričele svojo pesem. Pa to ni urejena, druga čez drugo so pele brez posluha, brez harmonije. Hreščeča je bila njihova pesem,

